

IZVEŠTAJ O ISTRAŽIVANJU FOKUS GRUPE U OKVIRU PROJEKTA „JAVNIM ZAGOVARANJEM DO EKONOMSKOG OSNAŽIVANJA ŽENA 45+“ U REALIZACIJI UDRUŽENJA „MIONA“ ALEKSANDROVAC NA TERITORIJE OPŠTINE ALEKSANDROVAC

U periodu od petnaestog avgusta do kraja septembra 2021. Udruženje “Miona” je realizovano je 5 fokus grupa sa nazaposlenim ženama 45+ na teritoriji opštine Aleksandrovac. I to 15. avgusta u selu Garevina, 19. avgusta u Aleksandrovcu, 1. setembra u Gornjem Zleginju, 9. setembra u selu Gornje Rataje, 25. septembra u Aleksandrovcu. Ukupan broj učesnica fokus grupa je 29, od tog broja 23 su bile žena koje žive u seoskim i prigradskim sredinama i 6 sa graskog područja. Među ispitanicama je prema bračnom statusu bilo 18 udatih žena, 6 razvedenih, 1 u vanbračnoj zajednici, 1 neudata i 3 udovice.

Socio-ekonomski status ispitanica procenjivali smo kroz pitanja u veza sa obrazovanjem, zanimanjem, prijavljivanjem na Nacionalnu službu za zapošljavanje, radnim iskustvom, prihodima i standardom sopstvenog domaćinstva. U uzorku najviše žena je imalo srednje obrazovanje (15), a slede žene sa osnovnim obrazovanjem (12), nezavršenom osnovnom školom (1) i visoko obrazovanje (1). Ispitanice su različitih zanimanja: trgovkinje, hemijske tehničarke, šanajderke, pravnice. 27 učesnica fokus grupa su formalno nezaposlene, ali većina od njih su radno angažovane u neformalnom sektoru kao sezonske radnice, pomoćno kućno osoblje i dr. Od ukupno 29 ispitanica, 12 nisu prijavljene na evidenciju NSZ. Kao razlozi za neprijavlivanje na evidenciju NSZ ispitanice navode: ne očekuju da će im služba naći posao, zdravstveno su osigurane preko supruga, primaju porodičnu penziju, imaju još malo do penzije pa čekaju penziju, nemaju vremena za prijavu, nije im dozvolila porodica da rade ili su neodgovorne. Što se tiče broja godina radnog staža, ispitanice su odgovorile: 3 nema ni 1 godinu radnog staža, ostale imaju od 1 do 33 godina staža. Kada je reč o ličnim primanjima, 7 je navelo da nema lična primanja, a 17 da zarađuju od sezonskih poslova na poljoprivredi, prodaji na pijaci, održavanju higijene u kućama, jedna ima porodičnu penziju. Od ukupnog broja ispitanica nijedna ne živi sama, ostale u porodicama koje broje od 2 do 7 članova. Najviše ispitanica se izjasnilo da su prosečni prihodi njihovih domaćinstava od 0 do 20.000 i to njih 18, 9 se izjasnilo da su prihodi od 20.000 do 40.000 dinara, 2 ispitanice su se izjasnile da njihovi prihodi prelaze 60.000 hiljada dinara. Manje od polovine žena se izjasnilo da njihove porodice imaju potrebu za brigom i negom drugog lica, bilo da su u pitanju deca, stari, bolesni... , 12 žena se izjasnilo da imaju potrebu za brigom o članovima svog domaćinstva, a 17 da nemaju. Pored fokus grupa obavljani su neformalni razgovori sa još jednaest žena 45+ na temu njihovog socijalno ekonomskog statusa.

Svim fokus grupama je predstavljen plan rada na isti način. Uvodna prezentacija je obuhvatala nešto širi aspekt upoznavanja sa temom javnog zagovaranja. U sredini koja je kao naša sa dubuko ukorenjenim navikama i svešću da je to tako da ne može ništa da se promeni veoma je teško objasniti da postoji način da se nešto pokrene i promeni. Tema javnog zagovaranja je potpuna nepoznanica a naročito kod dela stanovništva koji čine žene 45+.

Moderatori fokus grupa su organizovali diskusiju i vodili na način propisan od strane Mreže za podršku ženama 45+.

U istraživanju obuhvaćena su naseljena mesta opštine Aleksandrovac :Garevina, Aleksandrovac, Gornja Zleginja, Gornje Rataje i Aleksandrovac. Trudili smo se da obuhvatimo sve delove opštine i da dopremo do svakog mesta kako bi istraživanje i prikupljeni podaci bili što relevantniji. Posle uvodnog dela razvijala se grupna diskusija i na pitanja su davani veoma interesatni odgovori. U prijatnoj i opuštеноj atmosferi dobili smo odgovore koji realno odlikavaju stajanje i položaj žena u našoj opštini i probleme koje imaju prilikom zapošljavanja. Cilj ovog istraživanja kroz

razgovor je bio prikupiti informacije o iskustvima, stavovima, mišljenjima i idejama kako poboljšati položaj žena 45+.

Ciljevi fokus grupnog istraživanja su bili:

- 1) Utvrditi ekonomski potencijal i pristup uslugama.** U okviru ovog cilja došlo je do saznanja da većina učesnica fokus grupa su nezaposlene a da one koje su zaposlene su uglavnom nezadovoljne poslom. Neke nisu nikad radile, nisu ni bile na evidencije nacionalne službe za zapošljavanje, često im to porodica nije dozvoljavala. One koju su radile većina je ostal bez posla usled loših privatizacija. Ostale su bez posla u godinama kada nisu u mogućnosti da bez obzira na iskustvo pronadju adekvatna zaposlenja.
U diskusiji su istakle da se do posla dolazi preko rodbinskih i političkih veza. One koju su zapošljene imaju niske zarade i svakodnevno su izložene stresu usled straha od otkaza. Sve koju su aktivne u traženju posla, traže veoma dugo, a period traženja je pet do deset godina. Radni odnos kod većine učesnica je prekinut ne njihovom voljom nego usled restrukturiranja privrednih subjekata ili stečaja istih. Ove žene su klasičan primer žrtava tranzicije koja traje veoma dugo. Uglavnom su neinformisane što se tiče mogućnosti koje nude institucije za nezaposlene. To su žene iz ruralnih područja gde zbog svakodnevnih porođičnih obaveza a suočene sa ekonomskom egzistencijom su prinudjene da rade sezonske poslove kako bi preživjele. Nemaju mogućnosti da prate konkurse, informatički nepismene nemaju pristup informacijama koje bi im omogućile saznanja o mogućnostima koje nude institucije. Oko 75 procenata učesnica su uredno prijavljene na Nacionalnoj službi za zapošljavanje. Ostali broj učesnica 25 procenata nije se prijavljivao na evidenciju a razlozi su raznovrsni od neodgovornosti pa do zabrane svekra i sjevrve da uopšte traže posao do odgovora da neveruju institucijama. Nemaju poverenja u institucije i smatraju da se bez veze i podrške ne može ništa dobiti. Jedan deo žena, mada procentualno zanemarljiv je pokušao kroz samozapošljavanje dodje do zaposlenja. Iskustava nisu pozitivna i sredstava koja su dobijali nisu bila dovoljna da bi se biznis pokrenuo i razvio. Nisu upoznati sa programima koje nude institucije.
Kod ovih žena je prisutno veliko nepoverenje i razočaranje u institucije i sitem. Smatraju da ne postoje jasni i fer kriterijumi kod dodele sredstava.
- 2) Drugi cilj je ekonomsko osnaživanje i status žena na tržištu rada ili zapošljavanje.** U okviru ovog cilja je istraživano koji su problemi prilikom traženja posla i pokušaja zapošljavanja. Problemi su od nerazumevanja, do neinformisanosti pa i do ucena. Odgovori koji su dobijali su različiti od toga da su prestare za rad do omolazavanja njihove ličnosti. Javna vlast bi mogla da učini niz mera i kroz strategije i akcione dokumente kako bi lokalnim projekteima, podsticajima i subvencijama podstakla aktuelne i buduće poslodavce da uposle ovu kategoriju žena. Ako bi se na nacionalnom nivou doneo strateški plan koji bi precizirao mere za zapošljavanje ove kategorije žena to bi uticalo i na lokalnu vlast da i ona donese podzakonska akta u okviru njihove nadležnosti kako bi unapredili položaj ove kategorije stanovništva.
Sve učesnice su izrazile želju da aktivno učestvuju u procesu odlučivanja u cilju poboljšanja njihovog ekonomskog položaja. Od ponudjenih mera za povećanje zapošljavanja žena najviše interesovanja i najrealniju primenu imali bi kroz razvoj ženskog socijalnog preduzetništava i udruživanja. Ovo ne čudi uzimajući u obzir činjenicu da skoro polovina učesnica poseduje osnovno obrazovanje da su informatički nepismene, da su radile poslove koji su malo plaćeni i da su u podredjom položaju u svojim porodicama.
- 3) Treći cilj je utvrđivanje socijalnog položaja žena 45+.** Kroz analizu fokus grupa utvrđeno je su one u većini slučajeva neaktivne u svom neposrednom okruženju. Ovo pravdaju činjenicom da nemaju vremena, da moraju da vode računa o deci, unucima kao i starijim članovima porodice. Po tradiciji ovi poslovi pripadaju ženama kao i

sva ostala briga oko kuće. U našoj opštini postoji problem oko upisa dece u vrtić liste čekanja su velike, skoro je nemoguća misija upisati dete nižeg uzrasta u vrtić zbog nedostatka kapaciteta. Ne postoji redovan javni prevoz. Jedini javni prevoz je monopolista i svoj red vožnje prilagođava prema svjrim potrebama bez prilagođavanja potrebama građana. Nema adekvatne zdravstvene zaštite uglavnom je to centralizovano. Sve učesnice su izrazile želju da se uključe u lokalne inicijative kako bi pokrenule pitanja koje se tiču njihovog položaja.

- 4) **Četvrti cilj je utvrđivanje političkog potencijala i vidljivost žena 45+.** Žene 45+ nisu dovoljno vidljiva grupa u javnom životu. U političkom životu ne prepoznaju aktere da trenutno zastupaju njihove interese. Smatraju da političari zastupaju svoje interese a ne njihove. Nisu razmišljale o aktivnom učešću kroz političke partije jer zbog patrijalnog načina razmišljana politika je rezervisana za muškarce, a i ne žele da budu samo broj koji zahteva zakonski okvir. O neformalnom udruživanju nemaju neka velika saznanja a postoje mišljena da tu želi neko da ih iskoristi i upotrebi kako bi dobio neka sredstava. U biti postoji veliko nepovorenje u sve. Smatraju da su do sada mnogo puta bile prevarene i razočarane. Rado bi se uključile u organizacije kako političke tako i udruženja kada bi mogle nešto da promene. To znači da nemaju dovoljno svesti i samopouzdanja da može nešto da se promeni.

Na osnovu dobijenih rezultata sprovedenog istraživanja i aktivnosti koje su planirane sa ciljem dobijanja informacija o socijalnoekonomskom statusu žena 45+ kao i o njihovom osnaživanju potrebno je raditi pre svega na edukaciji i podizanju svesti da one mogu da učine nešto za poboljšanje svog položaja. Potrebno je raditi na animiranju žena kako bi se uključile i izvršile uticaj na donosiocce odluka u cilju formiranja organa i donošenja akata koji bi obuhvatali i bavili se problemima zapošljavanja ove kategorije stanovništva.

Izjave žena sa Fokus grupa:

- Nisam prijavljena na biro jer sam jer više nemam poverenja u institucije (postavile su pitanje: ko se još zaposlio preko NSZ?)
- Nikada nisam bila prijavljena kod Nacionalne službe za zapošljavanje jer mi porodica u koju sam se udala to nije dozvolila, a nisu mi dozvolili ni da se zaposlim kad sam imala prilike za zapošljenje.
- Na dobrim radnim mestima ljudi se danas zapošljavaju preko političkih, prijateljskih, rodbinskih i drugih veza, na radno mesto koje ugrožava moje zdravlje mogu i sama da se zaposlim.
- Moj izbor je da primam novčanu socijalnu pomoć, jer imam ulove za to, a većinu godine provedem u najamnom radu, tako zaradim više od minimalca sa kojim nebih mogla da preživim kao samohrana majka.
- Imam 59 godina i uslov za penziju, ali ne vidim način da preživim do penzije, posao sam prestala da tražim kad me je poslodavac kod koga sam otišla na razgovor pitao: Vi ste verovatno došli po programu prva šansa.
- Ne znam gotovo ništa o subvencijama za zapošljavanje, ni ko daje, ni kad daje, ni kako se konkuriše, svoje poljoprivredne proizvode prodajem na crno ili preko poljoprivrednog gazdinstva svog svekra.
- Za program subvencionisanja za samozapošljavanje obično čujem tek kad se sredstva podele i obično se čudim ko je dobio novac, obično to budu rodjaci i prijatelji nadležnih za taj konkurs.
- Volela bih ja da se uključim u politički život opštine ali ne u ovakvim uslovima gde bih bila samo broj i statista, trebalo bi da se žene više uključe u donošenje odluka.
- Posle razvoda bavila sam se poljoprivrednom proizvodnjom, nisam stekla uslov za penziju, sada sam se ozbiljno razbolela i ne znam kako dalje. Imam dete maturant je, dobar đak ali nemam sredstava da je dalje školujem.

Izjava o odricanju odgovornosti

Ovaj projekat je dobio podršku projekta Vlade Švajcarske „Zajedno za aktivno građansko društvo – ACT“, koji sprovode [Helvetas Swiss Intercooperation](#) i [Građanske inicijative](#). Mišljenje koje je izneto u ovoj publikaciji/članku/studiji/radu je mišljenje autora i ne predstavlja nužno i mišljenje Vlade Švajcarske, Helvetasa ili Građanskih inicijativa.